

UDK:101.1

Gulsina HASHIMOVA,
Farg'ona davlat universiteti dotsenti
E-mail: gulshina@mail.ru

Falsafa fanlari doktori, dotsent I.Siddiqov taqrizi asosida

SPECIFIC CHARACTERISTICS AND DEVELOPMENT FACTORS OF THE ORGANIZATION OF MILITARY SOCIAL WORK IN THE SYSTEM OF THE ARMED FORCES

Annotation

This article examines the organization of military social work in the Armed Forces and the main forms of military social work. Social services provided to residents of military camps and areas of military social work are revealed. Currently, the principles of development of social work with military personnel, as well as the features of modern social work with military personnel and members of their families, are being analyzed.

Key words: Military personnel, legal issues, military camps, functional obligation, personnel, social environment, social issues, legal advice, military-political, social support, military society, rehabilitation, system of measures, army environment

ОСОБЕННОСТИ И ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ВОЕННО-СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ В СИСТЕМЕ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

Аннотация

В данной статье рассматривается организация военно-социальной работы в Вооруженных Силах и основные формы военно-социальной работы. Раскрыты социальные услуги, оказываемые жителям военных городков, направления военно-социальной работы. В настоящее время анализируются принципы развития социальной работы с военнослужащими, а также особенности современной социальной работы с военнослужащими и членами их семей.

Ключевые слова: Военнослужащие, правовые вопросы, военные городки, функциональное обязательство, кадры, социальная среда, социальные вопросы, юридическая консультация, военно-политическая, социальная поддержка, военное общество, реабилитация, система мер, армейская среда.

QUROLLI KUCHLAR TIZIMIDA HARBIY IJTIMOY ISHNI TASHKIL ETISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANTIRISH OMILLARI

Аннотация

Ushbu maqolada Qurolli Kuchlarda harbiy ijtimoiy ishlarni tashkil etish va harbiy ijtimoiy ishning asosiy shakllari haqida fikr yuritilgan. Harbiy shaharchalar aholisiga ko‘rsatiladigan ijtimoiy xizmatlar, harbiy ijtimoiy ishning yo‘nalishlari ochib berilgan. Hozirgi vaqtda harbiy xizmatchilar bilan ijtimoiy ishning rivojlantirish tamoyillari, shuningdek, harbiy xizmatchilar va ularning oila a‘zolari bilan zamonaviy ijtimoiy ishning o‘ziga xos xususiyatlari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Harbiy xizmatchi, huquqiy masalalar, harbiy shaharchalar, funksional majburiyat, shaxsiy tarkib, ijtimoiy muhit, ijtimoiy masalalar, yuridik maslahat, harbiy-siyosiy, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, harbiy jamiyat, rehabilitatsiya, chora-tadbirlar tizimi, armiya muhiti.

Kirish. Har qanday mamlakat o‘z xalqining bugungi hayoti va yorug‘, farovon kelajagini qurar ekan, avvalambor, chegaralari daxlsizligini, tinch va mustaqil hayotini himoya qilish va mustahkamlashga alohida e‘tibor berishi tabiiy. Shunday ekan, Respublikamizda Qurolli Kuchlarimizning takomillashishi, olib borilayotgan islohotlar yoshlarimizning harbiy madaniyatini shakllantirish va uni rivojlantirish mamlakatimiz siyosatining asosiy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Mudofaa sohasidagi mavjud va ehtimol tutilgan tahdidlarni tahlil etish, yurtimiz xavfsizligi mustahkamligini ta‘minlovchi Qurolli Kuchlarni shakllantirishni taqozo etadi. Mustaqil davlatni, uning hududiy yaxlitligini himoya qilish O‘zbekiston Respublikasi har bir fuqarosining burchi. Ushbu majburiyat mamlakat qomusida ham o‘z aksini topgan. Biroq, bu majburiyat mamlakat har bir fuqarosiga tegishli bo‘lsa-da, Vatanni himoya qilishdek konstitutsiyaviy burchni bajarishning asosiy yuki Qurolli Kuchlarimiz jangchilari zimmasida. Shuning uchun ham Qurolli Kuchlarni qurish va isloh qilishda biz doimo mamlakatimiz rivoji uchun zarur bo‘lganham ichki, ham xalqaro miqyosdagi qator muhim omillarga alohida e‘tibor qaratamiz [1].

Mavzuning dolzarbligi. Milliy merosimiz asosida ona yurtini himoya qilish, Vatanni sevish an‘analarining jamiyatimiz siyosiy madaniyatida namoyon bo‘lishi, harbiy ijtimoiy himoya, harbiy ijtimoiy xizmat, harbiy ijtimoiy ishni chuqur tahlil qilish harbiy tizimdagi asosiy masalalardan biri hisoblanadi.

Harbiy ijtimoiy ish qo‘shinlarning jangovar faoliyatini ma‘naviy va psixologik qo‘llab-quvvatlashning eng muhim

tarkibiy qismi bo‘lib, u Qurolli Kuchlarning ijtimoiy-huquqiy rejimini ta‘minlashga qaratilgan tashkiliy, huquqiy va tarbiyaviy chora-tadbirlar tizimidir. Harbiy ijtimoiy ish harbiy xizmatchilarning qonuniy huquqlarini himoya qilishga, ularning ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishga, munosib ijtimoiy-huquqiy maqom va ijtimoiy-psixologik farovonlikni ta‘minlashga qaratilgan[2]. Bu vazifalarning hal etilishi harbiy xizmatchilarning fidokorona harbiy mehnatga psixologik tayyorgarligini ta‘minlashning muhim shartidir.

Olingan natijalar tahlili

Qurolli Kuchlarda tashkil etilgan harbiy ijtimoiy ish quyidagi masalalarni qamrab oladi:

- harbiy xizmatchilarning o‘z funksional majburiyatlarini to‘liq bajarishi, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qonunlarda nazarda tutilgan barcha huquqiy va ijtimoiy kafolatlarga rioya qilish va amalga oshirish uchun ijtimoiy-huquqiy shart-sharoitlarni yaratish;

- harbiy xizmatchilar va ularning oila a‘zolari duch keladigan ijtimoiy-huquqiy muammolarni hal qilish uchun hokimiyat va adliya organlari bilan o‘zaro hamkorlikni tashkil etish va amalga oshirish;

- barcha toifadagi harbiy xizmatchilar, fuqarolik xodimlari va ularning oila a‘zolari uchun huquqiy ta‘limni tashkil etish, tezkor ijtimoiy-huquqiy yordam ko‘rsatishni amalga oshirish;

-shaxsiy tarkibga tinchlik va urush davridagi qonunlar, askarlarning huquq va majburiyatlarini tushuntirish, harbiy

ijtimoiy normalar va ularning majburiyatlarini bajarish uchun shaxsiy javobgarlik tuyg'usini shakllantirish, qo'mondonlik, tashkilotchilik, huquq-tartibot va harbiy intizom birligini mustahkamlash, ayniqsa, jangovar vazifalarni hal qilish jarayonida ijtimoiy adolat prinsipini amalga oshirish zarur yordam va huquqiy himoyani ta'minlash;

- harbiy xizmatchilar va ularning qarindoshlari bilan ijtimoiy ish o'z ijtimoiy muammolarini hal qilishda oilaning salohiyatini faollashtirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Ushbu nuqtayi nazarga ko'ra, ijtimoiy ishchi harbiy xizmatchilar va ularning oilalarini ijtimoiylashtirish, shuningdek, o'zgaruvchan xizmat sharoitlariga moslashish bilan shug'ullanadi;

- ijtimoiy ishchi harbiy xizmatchilar va ularning oilalari ehtiyojlariga muvofiq ijtimoiy muhitni o'zgartirishga hissa qo'shadi, shuningdek, harbiy xizmatchi va uning faoliyatining ijtimoiy muhiti o'rtasidagi munosabatlarni optimallashtiradi.

Harbiy ijtimoiy ishning quyidagi yo'nalishlari mavjud:

- armiya muhiti, alohida harbiy jamoalardagi real ijtimoiy vaziyatni doimiy o'rganish, tahlil qilish va monitoring qilish, shu jumladan, harbiy xizmatchilarni ijtimoiy-huquqiy himoya qilishning dolzarb masalalari bo'yicha qonunchilik tashabbuslari bilan chiqish;

- ijtimoiy masalalar bo'yicha xatlar, shikoyatlar, arizalar va tashrif buyuruvchilarni qabul qilish bilan ishlash;

-harbiy xizmatchilarni davlat organlari, jamoat birlashmalari va tashkilotlari bilan yaqin aloqalarni o'rnatish va qo'llab-quvvatlash, "...shahar hokimligi bilan birgalikda maktablar negizida harbiy-vatanparvarlik klublarini tuzish, harbiy-vatanparvarlik tadbirlari o'tkazish;

- ijtimoiy ishlarni tashkil etish tizimida ichki qo'shinlar harbiy xizmatchilarining huquqlari, imtiyozlari va erkinliklari to'g'risidagi qonun hujjatlariga rioya etilishi ustidan nazorat muhim o'rin tutadi.

Harbiy ijtimoiy ishning asosiy shakllariga quyidagilar kiradi:

- harbiy xizmatchilarning huquq va imtiyozlari to'g'risidagi qonun hujjatlariga rioya etilishini tekshirish;

- harbiy xizmatchilarning barcha zarur turdagi nafaqalar va normalar bilan to'liq ta'minlanishini nazorat qilish;

- ijtimoiy va huquqiy masalalar bo'yicha individual va jamoaviy maslahatlar;

- ijtimoiy va huquqiy mavzularda suhbatlar, mashg'ulotlar va seminarlar o'tkazish;

- harbiy xizmatchilar va fuqarolarning xatlari, shikoyatlari va arizalari bilan ishlash, ijtimoiy masalalar bo'yicha tashrif buyuruvchilarni qabul qilish va boshqalar.

Qurolli Kuchlarda qism va bo'linmalarda harbiy-ijtimoiy ishlarni olib borishda huquqiy axborot, harbiy xizmatchilar, kasaba uyushmalari tashkilotlari a'zolari va harbiy xizmatchilarning oila a'zolarining yig'ilishlarini o'tkazish, harbiy xizmatchilarning oila a'zolarini aniqlash bo'yicha sotsiologik tadqiqotlar o'tkazish kabi ish shakllari qo'llaniladi[3]. Shaxsiy tarkibning ijtimoiy farovonligi, qo'mondonlik tarkibi tomonidan harbiy xizmatchilarni qabul qilish va shaxsiy masalalar bo'yicha jamoat qabullarini tashkil etish, harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari bilan individual ishlash, harbiy xizmatchilar, ularning oila a'zolarining harbiy ijtimoiy masalalar bo'yicha murojaatlari va shikoyatlariga javoblar ishlab chiqiladi.

Harbiy ijtimoiy ishlarni tashkil etish quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Qurolli Kuchlarda qism va bo'linmalarda harbiy-ijtimoiy ishlarni olib borishda huquqiy axborot, harbiy xizmatchilar, kasaba uyushmalari tashkilotlari a'zolari va harbiy xizmatchilarning oila a'zolarining yig'ilishlarini o'tkazish, harbiy xizmatchilarning oila a'zolarini aniqlash bo'yicha sotsiologik tadqiqotlar o'tkazish kabi ish shakllari qo'llaniladi[4]. Shaxsiy tarkibning ijtimoiy farovonligi, qo'mondonlik tarkibi tomonidan harbiy xizmatchilarni qabul qilish va shaxsiy masalalar bo'yicha jamoat qabullarini tashkil etish, harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari bilan individual ishlash, harbiy xizmatchilar, ularning oila a'zolarining harbiy ijtimoiy masalalar bo'yicha murojaatlari va shikoyatlariga javoblar ishlab chiqiladi.

Harbiy ijtimoiy ishlar tarkibiga quyidagilar kiradi:

* ijtimoiy vaziyatni, ijtimoiy muammolarni, harbiy xizmatchilarning ijtimoiy himoya darajasini o'rganish va tahlil qilish;

*harbiy xizmatchilarning ijtimoiy himoyasini ta'minlash bo'yicha prognoz ishlari, tarbiyaviy ta'sirning ustuvor va uzoq muddatli maqsad-vazifalarini belgilash;

* harbiy ijtimoiy ish obyektiga qanday ta'sirlar ijobiy va salbiy natijalarga olib kelishi mumkinligini aniqlash;

* harbiy ijtimoiy ishlarni qo'shinlar faoliyatini ma'naviy-psixologik ta'minlashning umumiy tizimining ajralmas qismi sifatida rejalashtirish, ishning mazmunini va voqealar ketma-ketligini aniqlash;

* harbiy ijtimoiy ishlarni bevosita tashkil etish, ya'ni, ijrochilarni tanlash, joylashtirish va tayyorlash, ularga harbiy ijtimoiy ishning maqsad-vazifalarini yetkazish, ularning harbiy jamoalar va shaxslarga ta'sirini muvofiqlashtirish;

* harbiy ijtimoiy ish faoliyatini amalga oshirish jarayonida harbiy xizmatchilar, shaxslar guruhlariga ta'sirni nazorat qilish va tuzatish;

* harbiy ijtimoiy ishning borishi va natijalarini tahlil qilish, umumlashtirish, uni takomillashtirish bo'yicha takliflarni shakllantirish, amalga oshirish, ushbu faoliyatning ilg'or tajribalarini o'rganish va tarqatish.

Qurolli Kuchlarda qism va bo'linmalarda harbiy-ijtimoiy ishlarni olib borishda huquqiy axborot, harbiy xizmatchilar, kasaba uyushmalari tashkilotlari a'zolari va harbiy xizmatchilarning oila a'zolarining yig'ilishlarini o'tkazish, harbiy xizmatchilarning oila a'zolarini aniqlash bo'yicha sotsiologik tadqiqotlar o'tkazish kabi ish shakllari qo'llaniladi[4].

Harbiy shaharchalar aholisiga turli xil bepul ijtimoiy xizmatlar ko'rsatiladi:

- psixologik yordam;

- yuridik maslahat;

- kasbiy yo'nalish;

- fuqarolik mutaxassisliklari bo'yicha qayta tayyorlash;

- bandlik;

-uy-joy subsidiyalari, fuqarolarning imtiyozli toifalariga ijtimoiy to'lovlar, bolali oilalarga nafaqalar tayinlash va boshqalar bo'yicha maslahatlar.

Qurolli Kuchlardagi harbiy-ijtimoiy ishning moddiy bazasiga quyidagilar kiradi: qismlarda huquqiy bilimlar burchaklari, harbiy-ijtimoiy-huquqiy ishning uslubiy darslari, ofitserlar uylari, harbiy qismlar kutubxonalari va klublaridagi axborot-maslahat punktlari, harbiy sohaga oid ko'rgazmali targ'ibot, jangovar xizmat va jangovar navbatchilik, shaxsiy tarkibning dam olish va hordiq chiqarish.

Shaxsiy tarkib bilan ishlashda Qurolli Kuchlarda axborot-ma'rifiy ishlar muhim o'rin tutadi. Harbiy-siyosiy, ma'naviy-psixologik va axborot holati to'g'risidagi ma'lumotlarni qismlar va bo'linmalarning shaxsiy tarkibi e'tiboriga o'z vaqtida yetkazish uchun qo'mondonlar, shtablar, harbiy ommaviy axborot vositalari tomonidan tinchlik va urush davrida amalga oshiriladigan maqsadli, muvofiqlashtirilgan chora-tadbirlar tizimi, shuningdek, jangovar topshiriqlarni bajarayotgan harbiy xizmatchilarning barqaror ma'naviy-psixologik holatini shakllantirish maqsadida davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilingan qarorlari tashkil qiladi[5].

Harbiy ijtimoiy ishlarni tashkil etish quyidagilar bilan belgilanadi:

- harbiy ijtimoiy ishlarni tashkil etish va muvofiqlashtirish kadrlar bilan ishlash (harbiy-siyosiy ish) organlari tomonidan amalga oshiriladi;

- harbiy-ijtimoiy ish – shaxsiy tarkib bilan ishlash sohalaridan biri (harbiy-siyosiy ish);

- harbiy qismlarda harbiy ijtimoiy ishlar harbiy xizmatchilar, ularning oila a'zolari va Qurolli Kuchlarning fuqarolik xodimlari uchun belgilangan ijtimoiy kafolatlar va kompensatsiyalarni amalga oshirish uchun tegishli shart-sharoitlarni yaratish maqsadida tashkil etiladi;

- harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolarining ijtimoiy-iqtisodiy va huquqiy holatini o'rganish va baholash shaklida amalga oshiriladi;

- harbiy xizmatchilarga, ularning oila a'zolariga va Qurolli Kuchlarning fuqarolik xizmatchilariga normativ-huquqiy

hujjatlarning ijtimoiy masalalar bo'yicha qoidalarini, joylashtiriladigan hududni hisobga olgan holda ular tomonidan belgilangan ijtimoiy kafolatlar va kompensatsiyalarni amalga oshirish tartibini tushuntirish (asoslash); huquqiy ta'lim; har oyda savol-javob, huquqiy axborot va maslahat kechalari, harbiy xizmatchilarning oila a'zolari bilan qo'mondonlik uchrashuvlari, fuqarolarni shaxsiy qabul qilish;

- aholini ijtimoiy himoya qilish sohasida hududiy organlar bilan o'zaro hamkorlik;

- Qurolli Kuchlar fuqarolik xodimlari kasaba uyushma tashkilotlariga, harbiy qismlar faol ayollariga zarur tashkiliy-uslubiy yordam ko'rsatish; harbiy qismlar qo'mondonligiga harbiy xizmatchilar, ularning oila a'zolari va Qurolli Kuchlar fuqarolik xizmatchilarining huquqlari va ijtimoiy kafolatlarini amalga oshirish yuzasidan kelib tushgan murojaatlarni tezkor hal etish choralarini ko'rish.

Harbiy ijtimoiy ish - bu harbiy xizmatchilar, ularning oila a'zolari uchun O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida belgilangan ijtimoiy kafolatlarni amalga oshirishga qaratilgan tinchlik va urush davrida davlat, barcha harbiy qo'mondonlik, Qurolli Kuchlarning mansabdor shaxslari tomonidan amalga

oshiriladigan maqsadli muvofiqlashtirilgan, tashkiliy va huquqiy chora-tadbirlar tizimi hisoblanadi[6].

O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarida harbiy-ijtimoiy ish tizimi yaratilgan, tizimlashtirilgan, ushbu ishning obyektlari va subyektlari, funksiyalari, harbiy xizmatni amalga oshiruvchi mansabdor shaxslarning vazifalari uning terminologik bazasi ishlab chiqilgan.

Xulosa. Bugungi kunda mamlakatimizda mamlakatimiz tinchligini himoya qilish uchun mudofaa qo'shinlarida olib borilayotgan islohotlarning samaradorligi harbiy xizmatchilarni kuchli ijtimoiy himoyasini ta'minlashga, shuningdek, xalqimizning armiyamiz bilan birgalikdagi harakatiga bog'liqligiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shuni ta'kidlash kerakki, O'zbekistonda armiyada ijtimoiy himoya tizimining shakllanishi va rivojlanishiga ko'plab omillar ta'sir qiladi. Nazarimizda, agar harbiy xizmatchi to'liq ijtimoiy himoyaga olinmasa, ijtimoiy himoya haqida to'liq tushunchalar mavjud bo'lmasa, bu mamlakatimizda harbiy madaniyat rivojlanishiga katta to'siq bo'ladi. Hozirgi sharoitda O'zbekiston harbiy sohada boshqa rivojlangan mamlakatlardan kam emas. Bugungi kunda harbiy sohada olib borilayotgan islohotlar, qabul qilinayotgan qonunlar, qo'lga kiritayotgan yutuqlar bunga to'la asos bo'ladi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo'mondoni Shavkat Mirziyev/ Xavfsizlik kengashining kengaytirilgan tarkibdagi majlisidagi nutqi. — Toshkent. 2022y.
2. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari Ichki xizmat nizomi. — Toshkent. 1996y.
3. Inoyatov I., A. Ahmedov. Armiya davlat tayanchi – tinchlik kafolati. — Toshkent. "Sharq" 2004. 176-b.
4. А.Старшинова. Современные технологии социальной работы.—Екатринбург : Изд-во Урал. ун-та., 2019. — 168 с.
5. Ismoilovna, H. G. (2020). HARBIY AN'ANALAR, URF-ODATLAR VA MAROSIMLAR-JAMIYAT HARBIY MADANIYATINING NEGIZI. PEREKRYOSTOK KULTURBI, 2(3).
6. Hoshimova, G. I. (2020). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QUROLLI KUCHLARI HARBIY MADANIYATINING TARIXIY ASOSLARI. VZGLYAD V PROSHLOE, 3(5).
7. Ismoilovna, H. G. (2016). Fuqarolarning huquqiy madaniyatni oshirishda huquqiy nashrlarning o'ri va roli. Yevraziyskiy nauchnyy jurnal, (5), 145-149.
8. Ismoilovna, H. G. (2023). O'ZBEKISTON QUROLLI KUCHLARI TIZIMIDAGI HARBIY IJTIMOYIY ISH. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(4), 2293-2300.